

Akvileja. Grof Karol Lanckoroński je spisal monumentalno knjigo o oglejski patriarhalni cerkvi.

Svatopluk Čech, najboljši češki epik in prozaist, je dne 21. februarja obhajal svojo šestdesetletnico. Njegovih zbranih spisov je izšlo 20 zvezkov. Čech ni kakor Vrchlický genialni pesnik - improvizator, ampak pesnik-filozof, ki je pri vsi bogatosti in različnosti pesniške tvorbe ostal zvest sebi in svojim idealom. Življenje njegovo je življenje samotarja, posvečeno domovini in lepoti; izogiba se družbi in vsa odlikovanja in časti dosledno odklanja. Leta 1890. je odklonil členstvo češke akademije, l. 1895. častno meščanstvo mesta Prage in državnozborni mandat. V Čechu je popolnoma vtelesen ideal Čeha iz let šestdesetih - Čeha ponosnega in vendar skromnega in neupogljivega, ki ne išče ne dobička ne slave.

Fr. Št.

Ladislav Quis, češki odvetnik, pesnik in pisatelj, je 5. februarja dovršil svojo šestdesetletnico. Quis je eden izmed redkih literarnih pojavov, v katerih praktično delo življenja ni zadušilo sveže, srčne in dosledne ljubezni do književnosti. Iz svoje odvetniške pisarne v preloučskem zatišju pošilja Quis prav često v svet nove knjige. L. 1883. je izdal zbirko balad, ki so poleg balad Erbenovih in Nerudovih najboljše v češkem slovstvu. V baladi in liriki Quisovi se kaže globoko znanje češkega narodnega duha. Razen zbirke balad je izdal Quis pesniške knjige: „Třešně“, „Hloupý Honza“, „Pisničky“ in „Posvicenská mše“. Quis je tudi spreten prelagatelj iz tujih književnosti; prevlel je Goethejeve balade in „Ifigenijo“, Gozzijevo komedijo „Hlasité tajemství“, Derouletovega „Hetmanna“, II. del „Fausta“, lirične pesni Koljцова in posebno dobro izbrane narodne balade škotske. Prvo mesto v češkem slovstvu ima Quis kot izdajatelj spisov starejših čeških pisateljev kot literarno-zgodovinski komentator. Z veliko hvaležnostjo so Čehi sprejeli tudi Quisovo knjigo (2 zvezka) „Kniha vzpomínek“ (1902), v kateri pisatelj riše češke družabne in književne razmere v Pragi in na deželi od petdesetih let do začetka sedemdesetih let preteklega stoletja.

Anežka Schulzová, pisateljica libret za Fibichove opere „Heda“, „Sárka“, in „Pád Arkuna“, je dne 4. novembra v Pragi umrla po daljšem trpljenju. A. Schulzová je hči pred nedavnim umrlega pisatelja in češkega časnikarja Ferdinanda Schulza (gl. „Dom in Svet“ 1905. št. 4.). Njeno ime je znano iz mnogih književnih študij, glediških ocen in prevodov iz tujih slovstev; njeni prevodi iz Anatola France, G. Brandesa in dr. se odlikujejo po natančnosti in jezikovni čistoti.

Ludevít Štúr. 12. januarja je minilo 50 let po smrti slovaškega pesnika, jezikovega reformatorja in politika, Lud. Štúra. Z imenom tega moža, ki je šele 41 let star umrl, ker se je ponesrečil na lovu, je zvezana zgodovina ločitve pismenega jezika slovaškega od književnega jezika češkega. V ti zgodovini je zelo pomembno leto 1844. Štúrov namen je bil

plemenit. Štúr je bil rojen politik in baš v ti dōbi so Mažari hoteli stvoriti svojo enotno državo in celi Slovaški vsiliti mažarščino. Nevarnost je bila velika in zbok tega je bilo treba enote. Z enotnim pismenim jezikom je Štúr nameraval združiti katoliško stranko s protestantsko ter obenem zbuditi v slovaškem plemstvu narodni ponos in narodno zavednost. To sta bila glavna vzroka, zakaj je Štúr hotel imeti samostalno slovaščino. Novi pismeni jezik (podkarpatsko narečje nitransko) se je hitro vdomačil. Dne 27. avgusta 1844. je društvo „Tatrin“ sprejelo novo slovaščino in drugi letnik Hurbanove „Nitry“ za l. 1845. se je že javno ločil od Čehov. 1. avgusta 1845 je izšla prva številka „Slovenských národních novin“ in „Orla tatránskega“ -- ločitev je bila dovršena. Četudi se pisatelji izpočetka niso strinjali v pravopisu, so vendar veliko pripomogli k razširjenju „novega jezika“ burni dogodki l. 1848. in 1849., v katerih je

Svatopluk Čech.

Slovaško poslalo poseben oddelek prostovoljcev zoper revolucijsko armado mažarsko. V dōbi reakcije so zopet hoteli na Slovaško vpeljati pismeno češčino, ali zama: „umaknila se je zopet slovaščini, za katero je v šestdesetih letih profesor Hattala spisal znanstveno slovnico -- in sedaj nihče niti ne misli na zopetno združenje obeh književnosti -- češke in slovaške.

Kito Šívela. Lužiški Srbi so 21. februarja obhajali sedemdesetletnico zaslužnega in najbolj popularnega rodoljuba, Kristijana Šivele, urednika „Branihorskega Časnika“. Malokdo zna za ljudstvo tako pisati kakor Šívela. Da je Šívela rojen časnikar za ljudstvo, se je pokazalo takoj izpočetka njegove uredniške delavnosti. Poprej je „Časnik“ životaril, imel je komaj 100 naročnikov; za Šívelovega uredništva takoj prvo leto se je število naročnikov štirikrat povečalo. Šívela ni samo urednik „Časnika“, ampak tudi marljivo deluje na književnem polju za ljudstvo

Izdal je duhovni spevnik („Serbske duchowne kjarliže“) in celo vrsto prevedenih in izvernih poučnih knjižic za ljudstvo („Ta pastýrska lubosć Jezom Krista“, „Wójsna kronika“ in dr.) — K. Šivela je bil rojen 21. februarja 1836 v Zaspah, l. 1856. je postal učitelj in je služboval na raznih mestih; sedaj je učitelj v Skjarbošci, kjer dozda marljivo deluje v šoli in na književnem polju, na katero je vstopil h koncu petdesetih let. *Fr. Št.*

Statistika poljskega tiska. Leta 1906 izhaja 600 poljskih listov; v tem številu je 546 samostalnih listov in 54 posebnih prilog. V Evropi izhaja 548 listov, v Ameriki 52. V poljskem kraljestvu izhaja 142 listov, v Rusiji 1; v Galiciji 246, v avstrijski Šleziji 15, v Bukovini 1, na Dunaju 1. Na Poznanjskem 50, v zahodni Prusiji 16, v Varmji 4, v vzhodni Prusiji 3, v zgornji Šleziji 28, v spodnji Šleziji 4, v Berlinu 5, v drugih nemških krajih 10. Skupaj izhaja v zaboru ruskem 143, v avstrijskem 263, v nemškem 130. Dalje izhaja v Švici 1 poljski list, na Francoskem 3, na Angleškem 4, na Laškem 3. Izmed ameriških poljskih listov izhaja 49 v severni Ameriki, 3 v južni Ameriki (v Braziliji). Na prvem mestu stoji Varšava, kjer izhaja 126 časnikov; za njo pride Lvov s 107 listi, Krakov [z 88 listi, Poznanj z 38 in Chicago s 16. Dvakrat na dan izhaja 5 listov, dnevnikov je 53, tednikov 216, štirnajst dnevnikov 105, mesečnikov 144. Razen tega imajo Poljaki še nekoliko listov, ki izhajajo v drugih jezikih; v latinskem jeziku se izdaja 1 list (uradno glasilo krakovske škofije); v francoskem 2 („Bulletin polonais“ v Parizu in „Bulletin international“ krakovske akademije); v nemškem jeziku 1 („Polnische Korrespondenz“ na Dunaju, informacno glasilo za evropski tisk), v poljskem in nemškem 5, v poljskem in ruskem 1, in en list ima članke v petih jezikih. („Kurjer kolejowy“ v Varšavi. — Najstarejši list je „Gazeta warszawska“ ustanovljena leta 1777. Za njo pride uradna „Gazeta lwowska“, ki je stara 96 let, „Kurjer warszawski“ 86 let, „Gazeta polska“ v Varšavi 75 let. „Czas“ v Krakovu izhaja že 59 let, „Gwiazdka cieszyńska“ 56 let itd. Najstarejši ameriško-poljski list je „Gazeta katolicka“ v Chicagu, ki je bila ustanovljena l. 1872. — L. 1697. so izhajali 4 poljski časniki, l. 1760. — 13, l. 1820. — 45, l. 1830. — 77, l. 1850. — 96, l. 1870 — 134, l. 1884. — 230, l. 1896. — 356 in sedaj že 600. *Fr. Št.*

Roman Sembratovič. Početkom januarja je na Dunaju umrl rusinski politik in pisatelj, Roman Sembratovič, urednik lista „Ruthenische Revue“ v tridesetem letu svoje starosti. Da se je zahodna Evropa začela v zadnjem času zanimati za kulturne in politične razmere Rusinov, imajo se Rusini zahvaliti le vztrajni agitaciji Sembratoviča v evropskem tisku. — R. Sembratovič je bil rojen l. 1876. v Novem Selu (česanivskega okraja) v Galiciji kot sin rusinskega duhovnika-moskovfila. Gimnazijo je študiral v Pře-mišlju in Brodih. Sembratovič je ljubil svoj rusinski

narod neizmerno; in kakor je bilo njegovo srce polno ljubezni do Rusinov, tako je bilo hkrati polno sovraštva do poljskih plemenitašev, ki zatirajo gališke Rusine, in do Velikorusov — bolje rečeno — do ruske vlade, ker ne dovoljuje Malorusom in njihovemu jeziku kulturnega razvoja. Že kot dijak je začel Sembratovič boj s poljskim plemstvom. Ko so orožniki ob priliki nekih volitev iskali rusinskega kandidata, ga je 15-letni gimnazijec Sembratovič skrtil v hiši svojih starišev, oblekel v ženska krila ter tako izpeljal iz vasi. Radi tega so Sembratoviča izključili iz vseh galiških gimnazij; sprejet je bil samo v nemško gimnazijo v Brodih. L. 1896. je Sembratovič prišel na Dunaj poslušat pravo, ali študij ni končal. V to dōbo spadajo njegovi leposlovni poizkusi, ki jih je objavil v almanahu „Sič“. Ko je bil na Dunaju že tretje leto, se je začela njegova časnikarska delavnost. A začetek je bil težek. O izdajanju samostalnega lista se ni moglo niti govoriti — Sembratovič ni imel nobenega premoženja in rusinskemu občinstvu je bil še premalo znan, da bi bil mogel računati na njegovo gmotno podporo. Radi tega je Sembratovič pisal članke o rusinskih razmerah v razne nemške liste; najprej v dunajske krščansko-socialne časnike, pozneje v „Volksstimme“. Ko je postal stalni sotrudnik dnevnika „Neues Wiener Journal“ in dopisnik nemške „Frankfurter Zeitung“, so se odprli njegovemu spretnemu peresu tudi predali drugih listov, zlasti zaradi tega, ker Sembratoviču ni šlo za honorar, ampak za to, da bi pozornost omikane Evrope obrnil na zatirani 30 milijonov broječi maloruski narod. L. 1901. je Sembratovič ustanovil svoj lastni list „X-Strahlen“, ki se je izpremenil v „Neue Wiener Rundschau“, ali oba lista sta zbok nedostatka gmotne pomoči v kratkem nehala izhajati. Bolj trdno podlago je imel list „Ruthenische Revue“, ki ga je Sembratovič ustanovil l. 1903. in uredoval do svoje smrti. Pri uredovanju tega lista ni nehal Sembratovič, kolikor mu je čas dovoljeval, pisati še v druge liste. Zadnje večjo Sembratovičevo razpravo je objavil pariški tednik „Le Courrier Européen“. — Najboljša publicistična spisa rajnega Sembratoviča sta: „Polonia irredenta“ (1903) in „Das Zarentum im Kampfe mit der Zivilisation“ (1905). V spisu „Polonia irredenta“ je odkril Evropi poljsko politiko, ki po njegovem mnenju obstoji v tem, da se Poljaki na eni strani priznavajo za lojalne Avstrijce, na drugi strani pa se smatrajo za „avstrijski Piemont“ bodoče poljske države. Spis je ob svojem času zbudil velik vihar v poljskem taboru. *Fr. Št.*

M. A. Zichy. V Peterburgu je umrl slikar M. A. Zichy, znan v Rusiji posebno po svojih ilustracijah Lermontovega „Demona“ in „Junaka našega časa“. Zichy je bil rojen na Ogrskem in je naslikal več podob iz novejšje ogrske zgodovine, ki so v budimpeštanskem narodnem muzeju. Bil je do leta 1874. dvorni umetnik v Budimpešti, a se je zaradi razpore z vlado preselil na Rusko in si je priredil v